

לימודי דעת – תוכנית לימוד השולחן ערוך

הלכות גיטין

סימן קיט – שיעור 01

מקורות השיעור:

מסכת יבמות לו ע"ב
רמב"ם (הלכות איסורי ביאה, פרק כא הלכה כח)
רשב"א (בשו"ת, סימן יח)
מסכת גיטין דף צ ע"א, ע"ב
רי"ף (גיטין נ ע"ב)
רא"ש (גיטין, פרק אחרון סימן טו)
רמב"ם (בפירוש המשניות בגיטין, סוף פרק ט)
ספר אגודה (גיטין, סימן קסד)
רמב"ם (הלכות גירושין, פרק י הלכה כא)

© רשות השימוש בשיעורים היא אישית בלבד לצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון
אין להשתמש בשיעור זה לשום מטרה אחרת ללא רשות מפורשת מהמו"ל
- לימודי דעת תכנית הסמיכה שע"י פרחי שושנים 03-6166340 -

נושא השיעור: לחיות עם אשה שדעתו לגרשה, ובאלו תנאים מותר לגרש אשה.

תוכן השיעור:

1. מקורות השיעור
2. סעיפי השו"ע והרמ"א
3. מבוא קצר
4. לשאת אשה על דעת לגרשה
5. יושבת תחתיו ודעתו לגרשה
6. הודעה לאשתו
7. בלא ביאה
8. באיזה תנאי רשאי לגרש
9. פסק הראשונים
10. זיווג ראשון וזיווג שני
11. מהו "זיווג ראשון"?
12. שיטת הרמב"ם
13. לגרש אשתו הראשונה – האם זהו ממש איסור?
14. שאלות חזרה

השיעור נכתב ע"י הדיין ר' יצחק צבי אושינסקי – מהדורה שניה

סעיפי השו"ע והרמ"א

סימן קיט מה דיבה ימצא באשה שתתגרש, ושלא תדור הגרושה עמו בחצר ובו י"א סעיפים

א. לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה. ואם הודיעה בתחלה שהוא נושא אותה לימים, מותר.

ב. לא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו, ודעתו לגרשה.

ג. לא יגרש אדם אשתו ראשונה, ג אלא אם כן מצא בה ערות דבר.

רמ"א: אבל בלאו הכי אמרינן כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעוט (טור). ודוקא בימיהם שהיו מגרשין בעל כרחו, אבל אם מגרסה מדעתה, מותר (אגודה פ' המגרש וכ"כ הר"ן).

ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה, אבל שניה, אם שנאה, ישלחנה.

ביאור הסעיפים

מבוא קצר

מעתה אנו מתחילים ללמוד הלכות גיטין, על כל פרטיהם. התורה הביאה מספר תנאים ופרטים בדיני הגט וכן חז"ל הקפידו מאוד על הלכות הגט וסידורו, הלכך פרטים רבים נאמרו בו. בשיעורים אלו נלמד את הלכות גיטין ופרטיהן, ע"פ סדר סימני השו"ע.

במהלך השיעורים יובאו דברי הגמרא והראשונים בנידון, פסק השולחן ערוך והרמ"א בכל ענין וכן יובאו דברי האחרונים.

בין האחרונים שיובאו בסיכומים יהיו המפרשים הבאים:

בית שמואל (מפרש עיקרי על השו"ע אבן העזר. הרב הגאון שמואל, אב"ד דקהילת פיורדא. בסיכומים להלן יכונה בקיצור ב"ש).

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

חלקת מחוקק (מפרש על שו"ע אבן העזר, הרב הגאון משה, אב"ד דקהילת בריסק דליטא. בסיכומים להלן יכונה בקיצור ח"מ).

ט"ז (ספר טורי זהב, מהרב הגאון דוד הלוי זצ"ל).

באר היטב (ביאור מהרב הדיין הגאון יהודה אשכנזי מטיקטין).

ספר **פתחי תשובה** (ליקוט של תשובות רבות מהאחרונים, מאת הרב הגאון אברהם צבי הירש אייזנשטאט, אב"ד דקהילת איטיאן. בסיכומים להלן יכונה בקיצור פת"ש).

לשאת אשה על דעת לגרשה

סעיף א'

מקורה של הלכה זו הוא במסכת יבמות לז ע"ב.

שם מובא דינו של רבי אליעזר בן יעקב שכתב שלא ישא אדם אשה אם דעתו מראש לגרשה (נושא אותה מראש רק לתקופה מסויימת) ולומד זאת מהפסוק במשלי ג' "אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" והרי בזמן שתהא נשואה לו הוא חושב לגרשה והיא אינה יודעת מכוונתו. ואולם, הוסיף שם, אם הודיע לה לפני הנישואין שאינו נושא אותה אלא רק לתקופה מסויימת, מותר. ומובא שם שהיו כמה חכמים שכך נהגו.

הלכה זו נפסקה גם **ברמב"ם** (הלכות איסורי ביאה, פרק כא הלכה כח).

השו"ע בסעיף זה פסק את הנ"ל וכתב כך: לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה. ואם הודיעה בתחילה שהוא נושא אותה לימים, מותר.

שו"ע

הבאר היטב (ס"ק א) כתב כהקדמה להלכות גיטין כי מצות הגירושין היא מצוות עשה שמקיים מי שמגרש את אשתו (כמובן רק כאשר יש לו סיבה טובה ע"פ ההלכה לגרשה או כדוגמת המובא להלן).

עוד כתב שם שלפי זה יש לבאר מדוע היו שנהגו ששכיב מרע קודם פטירתו יתן גט לאשתו אף שמת בלא בנים, שהרי לכאורה בזה שהוא מגרשה קודם פטירתו הרי הוא מבטל אותה ואת אחיו ממצוות חליצה או יבום (מצווה שיש לעשות ביחס לאשה שמת בעלה בלא בנים)? אלא מכיון שגם הגירושין הם מצוות עשה כבר לא נחשב בטול מצוה אחרת, ואדרבא לפעמים עדיף לקיים מצוה זו מאשר לקיים מצות יבום הואיל ולפעמים האשה נפגעת מאוד, במקרה ואח השכיב מרע הוא קטן וצריכה לחכות הרבה שנים בכדי שיוכל לחלוץ לה, או שאינו רוצה לקיים המצוה והאשה תלויה בדעתו ורצונותיו.

עוד חקר שם **הבאר היטב**, אם אכן הגירושין הם מצווה, מדוע לא מברכים על מעשה הגירושין?

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

והביא את תשובתו של הרשב"א (בשו"ת, סימן יח), מפני שישנם גירושין שאין בהם מצווה אלא עבירה, כגון שמגרש אותה למרות שלא מצא בה "ערוות דבר" (יבואר להלן), שבמקרה זה הגירושין הם בעבירה והמגרש שנוא לפני הקב"ה.

יושבת תחתיו ודעתו לגרשה

סעיף ב'

מקורה של הלכה זו הוא בסוף מסכת גיטין, דף צ ע"א. שם מובא בגמרא שהיושב עם אשתו ומשמשתו, ודעתו לגרשה, עובר משום "אל תחרוש על רעך רעה", אותו הפסוק שהביאה הגמ' ביבמות לגבי נושא אשה לימים.

בסעיף הקודם למדנו שלא ישא אשה ודעתו לגרשה, ובסעיף זה אנו לומדים שאף לא יהיה עמה כאשר דעתו לגרשה.

הש"ע בסעיף זה פסק את הדין הנ"ל בכמה מילים: לא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה.

שו"ע

הודעה לאשתו

ויש לשאול, האם גם במקרה של סעיף זה, כאשר האשה כבר נשואה לו, האם גם אז יועיל להודיע לה שהוא עומד לגרש אותה בעוד זמן מסויים (כפי שמועיל אם עדיין לא נשאה, כמובא בסעיף א), או שמא רק לפני הנישואין תועיל ההודעה זו לאשה כדי שיהיה לו מותר לשהות עמה, אך לא לאחר הנישואין?

ביחס לכך כתב החלקת מחוקק (ס"ק א) שאם היא כבר נשואה לו, לא יועיל אם יודיע לה, שהרי מה היא כבר יכולה לעשות (שהרי אין האשה יכולה להתגרש מבעלה ללא רצונו) והיא מצטערת על כך בליבה, ועדיין זה בגדר "אל תחרוש על רעך רעה".

גם בפרישה כתוב שלא יועיל להודיע לה לאחר הנישואין.

בלא ביאה

האם האיסור להיות עם אשה כשדעתו לגרשה הוא רק בביאה, או אף בלא ביאה ישנו איסור בדבר?

בשאלה זו חלוקים הפוסקים:

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

א. החלקת מחוקק (ס"ק א) דייק מהגמרא שרק אם בא עליה ודעתו לגרשה אז ישנו איסור (מהלשון "יושבת תחתיו ומשמתו"), אך אם לא בא עליה, אין בכך איסור (אך בסוף דבריו כתב שיש לדחות זאת, ולא פירש).

ב. ואולם, הבית שמואל (ס"ק א) לומד מדברי הפרישה שהוא סובר שאף אם לא בא עליה ישנו איסור זה.

בדברי הפרישה נבאר יותר, בפרישה לא כתוב דין זה במפורש אלא הב"ש לומד מדבריו שבסי' כ"ה, שם מובא מובא דין בני ט' מידות מהגמ' בנדרים כ' ע"ב, ובין המנויים שם נמצא "בני גרושת הלב" שהכוונה היא לילדים הנולדים מאשה שבעלה דעתו לגרשה. ואומר שם הרא"ש טעם הדבר, הואיל ובדעתו לגרשה חושב על אשה אחרת. ועל זה אומר שם הפרישה שלא מועיל אם מודיע לה שעומד לגרשה, בכל זאת הילדים נחשבים בני ט' מידות. ועל זה מקשה הב"ש מה שאל ר' משרשיא לרבא בגיטין צ' ע"א מה הדין אם דעתו לגרשה, וכי לא ידע דין ט' מידות, וגם רבא השיב לו מהפסוק אל תחרוש על רעך רעה, ומתי לפי רבא קיים האיסור של בני ט' מידות. על זה מתרץ הב"ש שבני ט' מידות זה מתי שבא עליה ואל תחרוש וכו' מדובר כשלא בא עליה, דלא כח"מ. כך הבין הב"ש דברי הפרישה, אבל הוא עצמו דוחה את דבריו ואומר תירוצים אחרים על מה ששאלנו, הוא טוען שהדינים אינם דומים זה לזה. א. בני גרושת הלב זה דוקא אם בזמן הביאה חושב על גירושין מיד, וכאן אצלנו מדובר שחושב לגרשה לאחר זמן. ב. בני גרושת הלב זה פגם בבנים וכאן מדובר על האיסור לאדם עצמו. ג. בני גרושת הלב הם רק באנשים שכופין אותם לגרש מחמת הדין ואילו אצלנו מדובר בסתם אנשים.

באיזה תנאי רשאי לגרש

סעיף ג'

מקורה של הלכה זו הוא במסכת גיטין צ' ע"א, ע"ב.

אודות גירושין מובא בתורה כך (דברים כד, א-ב): "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבִעֲלָהּ; וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת דָּבָר, וְכָתַב לָהּ סִפְרֵי כְרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ. וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אֲחֵר׃".

במשנה שם מובאת מחלוקת אודות עצם הגירושין (באיזה מקרה רשאי הבעל לגרש את אשתו), וכל שיטה מסתמכת על הפסוקים הנ"ל בדרכה שלה:

א. בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה "ערות דבר" (עברה על דבר ערוה בבעילת איסור), זאת משום שהם דרשו את הפסוק כפשוטו, "אם לא תמצא חן בעיניו, כי מצא בה ערות דבר", כאשר לשיטתם הכוונה בתורה היא שהאשה לא תמצא חן בעיניו, לפי שמצא בה ערות דבר.

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

ב. בית הלל סברו שהבעל רשאי לגרש את אשתו אפילו רק הקדיחה תבשילו (דהיינו שבמתכון היא שרפה את מאכלו, אף בלא שמצא בה ערוות דבר). זאת משום שהם דרשו את הפסוק כך: כי מצא בה ערות דבר, דהיינו או ערוה או דבר אחר שפשעה כנגדו.

ג. רבי עקיבא סבר שהבעל רשאי לגרש את אשתו אפילו אם מצא אשה אחרת נאה ממנה. זאת משום שהוא דרש את הפסוק כך: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו", פירוש חן של נוי, או שמצא בה ערות דבר (דהיינו שגם חוסר מציאת חן של נוי, שאינה יפה כל כך בעיניו, זו סיבה מספקת כדי שיהיה הבעל רשאי לגרש את אשתו).

פסק הראשונים

כפי איזו שיטה במשנה פסקו הראשונים?

הרי"ף (גיטין נ ע"ב) והרא"ש (גיטין, פרק אחרון סימן טו) לא כתבו כמי ההלכה, ולכאורה מהו הביאור בכך (והרי שני הראשונים הנ"ל היו רגילים לחוות דעתם במחלוקות גדולות, ובייחוד כאשר זו מחלוקת כה חשובה המובאת במשנה)?

ביחס לכך כתב הבית יוסף שנראה לו שהטעם שהם לא כתבו את דעתם בזה הוא משום שסמכו על הלומד שיודע כבר שההלכה היא כבית הלל במחלוקתם מול בית שמאי או מול רבי עקיבא (א"כ עלה שהם פסקו בזה כבית הלל).

הרמב"ם (בפירוש המשניות בגיטין, סוף פרק ט) כתב בפירוש שההלכה בזה היא כבית הלל.

ואכן, גם הטור פסק להלכה בזה: "והלכה כבית הלל, שאם פשעה כנגדו יכול לגרשה, אבל לא יגרשנה כדי ליקח נאה הימנה".

זיווג ראשון וזיווג שני

האם ישנו הבדל ביחס לסיבת הגירושין (באיזו סיבה מותר לגרשה), בין אשתו מזיווג ראשון לבית אשתו מזיווג שני?

ביחס לכך כתבה הגמרא שם (צ ע"ב) שכל המחלוקת הנ"ל אודות הרשות לגרש (הכוונה שיטת בית הלל ושיטת רבי עקיבא), הינה מיוחסת רק לזיווג שני, אבל בזיווג ראשון (אשה ראשונה שנשא) אין למהר לגרשה אף כאשר היא פשעה כנגדו (הקדיחה תבשילו), זאת משום מאמרו של רבי אלעזר שאמר: "כל המגרש אשתו ראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות", לפיכך אין לו לגרשה בגלל שפשעה כנגדו.

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

הבית יוסף ציין כי מצא כתוב בשם **ספר אגודה** (גיטין, סימן קסד) שדינו זה של רבי אלעזר (שכל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות) הינו דוקא כשמגרשה בעל כרחה, אך אם היא מסכימה לכך, אין זה כה חמור (הרי זה כזיווג שני).

אגב, ע"פ שיטת **הטור**, מחלוקת התנאים במשנה היתה ביחס לזיווג שני, אך בזיווג ראשון לא יגרשנה אלא אם כן מצא בה ערוות דבר, ואולם **רש"י** סבר שמחלוקת התנאים הזו היא אפי' ביחס לזיווג ראשון, והגמרה התכוונה לומר שלפי השיטות האחרונות מותר אף לגרש אשה משום כעס או מצא נאה הימנה, אך המגרש הזה שנוא לפני המקום (ודן בכל זה הב"ש ס"ק ב).

הבאר היטב (ס"ק ג) הביא בשם **כנסת הגדולה** שאשה שהיא מאוסה ביותר, ומאוסה על בעלה, גם בכגון זה אין לו לגרשה, אם היא זיווג ראשון.

עוד הוסיף שם **הבאר היטב** בשם **ספר חסידים**, שאם היתה להם בעיה אישית, שהבעל לא היה יכול לבוא על אשתו, וניסו לרפא זאת במשך שנה או שנתיים ולא נפתרה הבעיה, אזי עוון הוא להם אם ימשיכו לחיות כך יחדיו (כנראה משום חובת הבעל למצוות פרו ורבו, או משום סיבות נוספות המובאות באבן העזר סימן א).

מהו "זיווג ראשון"?

מהי הגדרתו המדוייקת של המושג "זיווג ראשון"? האם זה שהיא אשתו הראשונה של הבעל זהו "זיווג ראשון" אף שאשה זו היתה כבר נשואה לאחר בעבר?

ביחס לכך כתב **הבאר היטב** (ס"ק ד) בשם **פרי חדש** שזיווג ראשון הוא דווקא כאשר האשה היא בתולה.

הפתחי תשובה שם (ס"ק ב) הביא בשם **ספר בית מאיר** שכך נראה גם מהגמרא, שזיווג ראשון כוונתו משני צידי הזיווג (שגם היא אשתו הראשונה, וגם הוא בעלה הראשון, שהיתה עד כה בתולה).

שיטת הרמב"ם

הרמב"ם (הלכות גירושין, פרק י הלכה כא) כתב (על סמך הגמרא הנ"ל, וע"פ הגירסה המובאת בבית יוסף): "לא יגרש אדם את אשתו ראשונה אלא אם כן מצא בה ערות דבר, ואין ראוי למהר לשלח אשתו ראשונה, אבל שניה אם שנאה ישלחנה".

אגב, גם מכאן דייק **הבית יוסף** שסבר **הרמב"ם** כשיטת בית הלל במשנה, מתוך שכתב "שניה, אם שנאה ישלחנה", מוכח א"כ שלא צריך דווקא דבר ערוה, כבית שמאי. גם הלשון "אם שנאה", משמע שהוא מגרשה מחמת דבר מסויים שעשתה לו, א"כ מוכח שלא סבר כרבי עקיבא (שגם במצא אחרת נאה יכול לגרשה), שהרי אם היה סובר כר"ע שגם במצא אחרת נאה הימנה רשאי

הלכות דינות/גיטין אבן העזר סימן קיט סעיפים א-ג/ שיעור 01

לגרשה, הרי אין זה מביא לידי שנאה, ומה כתב הרמב"ם "אם שנאה", אלא מוכח שסבר כבית הלל, שגם אם הקדיחה תבשילו רשאי לגרשה.

השו"ע בסעיף זה פסק את דין הגמרא ע"פ שיטת בית הלל, וכתב שלא יגרש אדם את אשתו הראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר.

שו"ע ורמ"א

הרמ"א בסעיף זה הסיף את המובא בגמרא, שאם לא מצא בה ערות דבר, אמורים אודותיו דברי הגמרא: "כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות".

והוסיף **הרמ"א** את דברי האגודה (שהובאו לעיל), שכל דין זה (שמזבח מוריד דמעות וכו') מיוחס דווקא לימיהם, שהיו מגרשים את האשה בעל כרחה, אבל אם מגרשה מדעתה (והיום, לאחר חרם דרבנו גרשום, אינו יכול לגרשה בעל כרחה, כפי שיובא להלן), מותר (ככל שאר הנשים, כגון שהקדיחה תבשילו, ע"פ שיטת בית הלל).

והוסיף **השו"ע** שאין ראוי לאדם למהר ולגרש את אשתו הראשונה, אבל אשה שניה, אם שנאה, ישלחנה (כשיטת הרמב"ם, שפסק כבית הלל, שאם פשעה כנגדו, כגון שהקדיחה תבשילו, יכול לגרשה).

לגרש אשתו הראשונה – האם זהו ממש איסור?

על שיטת השו"ע הקשה **החלקת מחוקק** (ס"ק ב) כך: בתחילת הסעיף כתב השו"ע "לא יגרש אדם אשתו ראשונה אלא אם כן מצא בה ערות דבר", משמע שישנו איסור בדבר, ולעומת זאת בסוף הסעיף כתב השו"ע: "ואין ראוי למהר לשלח אשתו ראשונה", משמע שאם מגרש אותה (בלא ערות דבר) אין איסור בדבר (ורק "אינו ראוי")?

והשיב על כך הח"מ שתי תשובות:

א. השו"ע בסוף הסעיף דיבר על גירושין בהסכמת האשה, ולכן אמר שאף שבזה אין כבר איסור, אך לא ראוי לנהוג כך.

ב. השו"ע בסוף הסעיף התכוון לומר שאף אם מצא באשה ערות דבר, שאז אין מניעה לגרש גם את אשתו הראשונה, אם לא היו עדים גמורים על המעשה אלא רק עד אחד, שהדין הוא שרק אם מאמין לדברי העד ונאמן עליו כשנים אזי יכול לגרשה, בכל זאת לא יאמר "אני מאמין לעד" ויוציא אותה מיד, אלא יהיה מתון בדבר ואל ימהר לגרשה, ויחקור את הענין היטב, אולי לא יצטרך לגרשה.

עולה א"כ לפי שני ההסברים שאכן ישנו איסור לגרש אשה ראשונה בעל כרחה, והשו"ע בסוף הסעיף דיבר על מקרה מיוחד.

החלקת מחוקק כתב בהסברו הראשון בשו"ע, שהשו"ע בסוף הסעיף דיבר על גירושין בהסכמת האשה, וביחס לזה אמר שאין בזה איסור, אך לא ראוי לנהוג כך. אך לא כולם מסכימים לדבריו.

בענין זה הביא **הפתחי תשובה** (ס"ק ג) את דעת ספר **בית מאיר** שסבר שכל זה נכון (שאינן ראוי לעשות כן אף בהסכמתה) רק כאשר הבעל הוא זה שתובע את הגירושין, שאז אף שהאשה מסכימה, אך ליבה מצטער בכך, ולכן לא ראוי למהר ולעשות כן, אך אם האשה היא זו שתובעת את הגירושין (לא רק שמסכימה, אלא אף תובעת), ודאי שזהו היתר גמור לגרש אף את אשתו הראשונה.

מתי יכול לגרש בזווג שני

כאמור בשו"ע כתב לגבי אשה שניה אם שנאה ישלחנה, מה כוונתו, הרי אם פוסק כב"ה או ערוה או דבר, א"כ צריך שתקדיח תבשילו, ואם כר"ע א"כ אפילו מצא אחרת נאה הימנה. עונה על כך הח"מ, נכון שהלכה כב"ה אך מדרך המוסר לא ישלחנה בשביל שהקדיחה תבשילו, ורק אם זה גורם לשנאה ביניהם יגרשנה, אבל אם יכול להעביר על מידותיו ולא לשנוא אותה עבור כך הוא משובח. עוד מתרץ הח"מ שבאמת ב"ה סוברים שהמודד לגירושין הוא רק השנאה ולא הקדחת התבשיל, ואם שונא אותה מחמת מום או דבר אחר גם יכול לגרשה, רק נקטו הקדיחה תבשילו שזה בדרך כלל גורם לשנאה, והעיקר הוא הפסוק במלאכי "כי שנא שלח".

הב"ש גם מביא את תירוצו השני של הח"מ ומוסיף שלפי השיטות שהמחלוקת היא בזווג ראשון א"כ הדין הוא שאם לא עשתה דבר [בזווג ראשון] והוא סתם שונא אותה לא יגרש, ובזווג שני אפילו רק שונא והיא לא עשתה כלום יכול לגרש.

יש לציין שבכל מקרה שעבר וגירש אפילו במקום שהיה אסור לו לגרש, אין כופין אותו להחזירה.

שאלות חזרה

- 1. האם רשאי לשאת אשה שדעתו לגרשה לאחר פרק זמן?**

מובא בגמרא שלא ישא אדם אשה אם דעתו מראש לגרשה (נושא אותה מראש רק לתקופה מסויימת). ואולם, הוסיף שם, אם הודיע לה לפני הנישואין שאינו נושא אותה אלא רק לתקופה מסויימת, מותר, והיו כמה חכמים שכך נהגו.
- 2. האם גירושין זו מצוה?**

כן. הבאר היטב כתב כהקדמה להלכות גיטין כי מצות הגירושין היא מצוות עשה שמקיים מי שמגרש את אשתו (כמובן רק כאשר יש לו סיבה טובה ע"פ ההלכה לגרשה או כדוגמת המובא להלן).
- 3. מדוע היו שנהגו לגרום ששכיב מרע קודם פטירתו יתן גט לאשתו אף שמת בלא בנים, שהרי לכאורה בזה שהוא מגרשה קודם פטירתו הרי הוא מבטל אותם ממצוות חליצה או יבום?**

הבאר היטב תירץ על כך, מכיון שגם הגירושין הם מצוות עשה (הלכך אין כאן בטול מצוה שהרי מקיים מצוה אחרת) ולכן נהגו כך.
- 4. אם אכן הגירושין הם מצווה, מדוע לא מברכים על מעשה הגירושין?**

ביחס לכך הביא הבאר היטב את תשובתו של הרשב"א (בשו"ת, סימן יח), מפני שישנם גירושין שאין בהם מצווה אלא עבירה, כגון שמגרש אותה למרות שלא מצא בה "ערוות דבר" (יבואר להלן), שבמקרה זה הגירושין הם בעבירה והמגרש שנוא לפני הקב"ה.
- 5. האם האיסור להיות עם אשה כשדעתו לגרשה הוא רק בביאה, או אף בלא ביאה ישנו איסור בדבר?**

בשאלה זו חלוקים הפוסקים: החלקת מחוקק דייק מהגמרא שרק אם בא עליה ודעתו לגרשה אז ישנו איסור (מהלשון "יושבת תחתיו ומשמשתו"), אך אם לא בא עליה, אין בכך איסור (אך בסוף דבריו כתב שיש לדחות זאת). ואולם, הבית שמואל למד מדברי הפרישה שסבר שאף אם לא בא עליה ישנו איסור זה.

6. ציין את שיטת בית שמאי ובית הלל ביחס לשאלה באיזה מקרה רשאי הבעל לגרש את אשתו?

בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה "ערות דבר" (עברה על דבר ערוה בבעילת איסור), זאת משום שהם דרשו את הפסוק כפשוטו, "אם לא תמצא חן בעיניו, כי מצא בה ערות דבר", כאשר לשיטתם הכוונה בתורה היא שהאשה לא תמצא חן בעיניו, לפי שמצא בה ערות דבר. בית הלל סברו שהבעל רשאי לגרש את אשתו אפילו רק הקדיחה תבשילו (דהיינו שבמתכון היא שרפה את מאכלו, אף בלא שמצא בה ערוות דבר). זאת משום שהם דרשו את הפסוק כך: כי מצא בה ערות דבר, דהיינו או ערוה או דבר אחר שפשעה כנגדו.

7. כיצד פסקו בזה הרי"ף והרא"ש?

הרי"ף והרא"ש לא כתבו כמי ההלכה, וכתב הבית יוסף שנראה לו שהטעם שהם לא כתבו את דעתם בזה הוא משום שסמכו על הלומד שיודע כבר שההלכה היא כבית הלל במחלוקתם מול בית שמאי או מול רבי עקיבא (א"כ עלה שהם פסקו בזה כבית הלל).

8. האם ישנו הבדל ביחס לסיבת הגירושין (באיזו סיבה מותר לגרשה), בין אשתו מזיווג ראשון לבית אשתו מזיווג שני?

ביחס לכך כתבה הגמרא שכל המחלוקת הנ"ל אודות הרשות לגרש (הכוונה שיטת בית הלל ושיטת רבי עקיבא), הינה מיוחסת רק לזיווג שני, אבל בזיווג ראשון (אשה ראשונה שנשא) אין למהר לגרשה אף כאשר היא פשעה כנגדו (הקדיחה תבשילו), זאת משום מאמרו של רבי אלעזר שאמר: "כל המגרש אשתו ראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות", לפיכך אין לו לגרשה בגלל שפשעה כנגדו.

9. באיזה מקרה רשאי לגרש אף אשתו מזיווג ראשון?

הבית יוסף ציין כי מצא כתוב בשם ספר אגודה שדינו זה של רבי אלעזר (שכל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות) הינו דוקא כשמגרשה בעל כרחה, אך אם היא מסכימה לכך, אין זה כל חמור.

10. מהי הגדרתו המדוייקת של המושג "זיווג ראשון"? האם זה שהיא אשתו הראשונה של הבעל זהו "זיווג ראשון" אף שאשה זו היתה כבר נשואה לאחר בעבר?

ביחס לכך כתב הבאר היטב בשם הפרי חדש שזיווג ראשון הוא דווקא כאשר האשה היא בתולה. הפתחי תשובה שם הביא בשם ספר בית מאיר שכך נראה גם מהגמרא, שזיווג ראשון כוונתו משני צידי הזיווג (שגם היא אשתו הראשונה, וגם הוא בעלה הראשון, שהיתה עד כה בתולה).